

Utbildningsutskottets yttrande 2021/22:UbU1y

Utgiftsramar för utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning

Till finansutskottet

Finansutskottet har gett utbildningsutskottet tillfälle att yttra sig över budgetpropositionen för 2022 (prop. 202/22:1 Förslag till statens budget för 2022, finansplan och skattefrågor) samt de motioner som kan komma att väckas om inkomster och utgiftsramar som berör utskottets beredningsområde. Utbildningsutskottet begränsar sitt yttrande till de förslag i propositionen och motionerna som gäller utgiftsramen för 2022 samt de preliminära utgiftsramarna för 2023 och 2024 för utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

Utskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker regeringens proposition i dessa delar och avstyrker motionerna.

I yttrandet finns sex avvikande meningar (M, SD, C, V, KD, L).

Utskottets överväganden

Finansutskottet beslutade den 21 september 2021 att bereda bl.a. utbildningsutskottet tillfälle att senast den 28 oktober 2021 yttra sig över förslag till utgiftsramar för utgiftsområdena 15 och 16 i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 Förslag till statens budget för 2022, finansplan och skattefrågor) samt de motioner som kan komma att väckas i de delar de rör inkomster och utgiftsramar som berör utbildningsutskottets ämnesområde.

Utgiftsram för utgiftsområde 15 Studiestöd

Propositionen

I propositionens yrkande 5 i denna del föreslår regeringen att utgiftsramen för utgiftsområde 15 Studiestöd ska uppgå till 27 801 485 000 kronor 2022. Regeringen föreslår även i yrkande 8 i denna del att utgifterna för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete preliminärt beräknas till 27 226 respektive 28 963 miljoner kronor för utgiftsområde 15.

Motionerna

I partimotion 2021/22:4040 yrkande 2 i denna del föreslår Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) att utgiftsramen för utgiftsområde 15 Studiestöd höjs med 5 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 3 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22:3938 yrkande 4 i denna del föreslår Jimmie Åkesson m.fl. (SD) att utgiftsramen för utgiftsområde 15 Studiestöd höjs med 200 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 5 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22:4121 yrkande 3 i denna del föreslår Annie Lööf m.fl. (C) att utgiftsramen för utgiftsområde 15 Studiestöd sänks med 1 180 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 4 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22:3278 yrkande 7 i denna del föreslår Nooshi Dadgostar m.fl. (V) att utgiftsramen för utgiftsområde 15 Studiestöd höjs med 780 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 8 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22:4221 yrkande 3 i denna del föreslår Ebba Busch m.fl. (KD) att utgiftsramen för utgiftsområde 15 Studiestöd sänks med 1 690 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 4 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22:4181 yrkande 3 i denna del föreslår Johan Pehrson m.fl. (L) att utgiftsramen för utgiftsområde 15 Studiestöd sänks med 1 500 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 4 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I följande tabeller redovisas dels förslaget till utgiftsram för utgiftsområdet för 2022, dels förslaget till preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet åren därefter.

Förslag till utgiftsram för utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor – regeringens förslag i totalt belopp och partiernas avvikelse från regeringen

År	2022
Regeringen	27 801 485
Moderaterna	+5 000
Sverigedemokraterna	+200 000
Centerpartiet	-1 180
Vänsterpartiet	+780 000
Kristdemokraterna	-1 690 000
Liberalerna	-1 500

Förslag till preliminära utgiftsramar för utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor – regeringens förslag i totalt belopp och partiernas avvikelse från regeringen

År	2023	2024
Regeringen	27 226	28 963
Moderaterna	+50	+100
Sverigedemokraterna	+300	+570
Centerpartiet	-5	-5
Vänsterpartiet	+2 107	+2 126
Kristdemokraterna	-1 630	-1 620
Liberalerna	+1 362	+1 369

Utgiftsram för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Propositionen

I propositionens yrkande 5 i denna del föreslår regeringen att utgiftsramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning ska uppgå till 94 529 445 000 kronor 2022. Regeringen föreslår även i yrkande 8 i denna del att utgifterna för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete preliminärt beräknas till 92 016 respektive 92 654 miljoner kronor för utgiftsområde 16.

Motionerna

I partimotion 2021/22:4040 yrkande 2 i denna del föreslår Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) att utgiftsramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning höjs med 139 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 3 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22: 3938 yrkande 4 i denna del föreslår Jimmie Åkesson m.fl. (SD) att utgiftsramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning höjs med 448 500 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 5 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22: 4121 yrkande 3 i denna del föreslår Annie Lööf m.fl. (C) att utgiftsramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning sänks med 1 244 134 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 4 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22:3278 yrkande 7 i denna del föreslår Nooshi Dadgostar m.fl. (V) att utgiftsramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning höjs med 3 626 500 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 8 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22:4221 yrkande 3 i denna del föreslår Ebba Busch m.fl. (KD) att utgiftsramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning höjs med 248 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 4 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2021/22:4181 yrkande 3 i denna del föreslår Johan Pehrson m.fl. (L) att utgiftsramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning höjs med 6 351 900 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 4 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2023 och 2024 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I följande tabeller redovisas dels förslagen till utgiftsram för utgiftsområdet för 2021, dels förslagen till preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet åren därefter.

Förslag till utgiftsram för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor – regeringens förslag i totalt belopp och partiernas avvikelse från regeringen

År	2022
Regeringen	94 529 445
Moderaterna	+139 000
Sverigedemokraterna	+448 500
Centerpartiet	-1 244 134
Vänsterpartiet	+3 626 500
Kristdemokraterna	+248 000
Liberalerna	+6 351 900

Förslag till preliminära utgiftsramar för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor – regeringens förslag i totalt belopp och partiernas avvikelse från regeringen

År	2023	2024
Regeringen	92 016	92 654
Moderaterna	+46	+17
Sverigedemokraterna	-579	-1 544
Centerpartiet	-492	-690
Vänsterpartiet	+3 668	+3 676
Kristdemokraterna	+1 646	+1 658
Liberalerna	+4 414	+1 754

Utskottets ställningstagande

Sveriges position som en ledande kunskaps- och forskningsnation ska värnas och utvecklas. Huvudprioriteringarna för politiken är att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten i skolan. Inom kommunernas vuxenutbildning, yrkeshögskolan och högskolan ska hög kvalitet i utbildningarna prioriteras och fler ska ha möjlighet att studera. Det ska finnas goda

möjligheter att utbilda sig oavsett var i landet man bor och kompetensförsörjningen ska förbättras. Den fria forskningen ska värnas samtidigt som forskningspolitiken ska svara mot globala och nationella samhällsutmaningar.

Utbildning och bildning ger kunskaper och perspektiv som möjliggör personlig utveckling och skapar förutsättningar för ett aktivt deltagande i ett demokratiskt samhälle. Alla barn, unga och vuxna ska oavsett bakgrund, uppväxtmiljö eller andra förhållanden ges förutsättningar att pröva och utveckla sin förmåga och sina kunskaper till sin fulla potential. Ett modernt utbildningssystem möjliggör ett livslångt lärande som ger varje människa möjlighet att kunna växa och fylla på med kunskap under hela livet oavsett var i landet den bor. Studiestödet spelar en betydande roll för möjligheterna till utbildning och genom förslag om ett nytt omställningsstudiestöd från 2023 ges ännu bättre möjligheter till vidareutbildning.

Jämställdhetspolitikens delmål om jämställd utbildning präglar regeringens utbildningspolitik och arbetet inom utgiftsområdet. Utbildningspolitiken bidrar även till genomförandet av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen, särskilt mål 4 God utbildning för alla.

För att stärka utbildningen och ytterligare höja elevernas kunskapsresultat behövs fortsatta reformer. Bland annat följande reformer föreslås i budgetpropositionen för 2022:

- Uppsökande verksamhet och förlängt läslyft föreslås för förskolan.
- Det statliga stödet till skolväsendet förstärks för bl.a. en ökad undervisningstid och mer stöd för elever som behöver det.
- En förstärkning av likvärdighetsbidraget föreslås, vilket kan användas för mer personal och mindre elevgrupper i fritidshemmet.
- Elever i grundskolan ska erbjudas minst två timmars extra studietid per vecka liksom lovskola under läsåret, exempelvis på läslovet eller påsklovet.
- Förbättrad undervisning i grund- och gymnasiesärskolan föreslås genom kompetensutvecklingsinsatser för personalen samt verktyg för att bedöma och följa upp elevernas kunskaper.
- Steg för steg införs ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare för att förbättra kompetensutvecklingen.
- En övergång från kursbetyg till ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan förbereds.
- Kunskapslyftet byggs ut och kombinationsutbildningar stärks där yrkesutbildning kombineras med kommunal vuxenutbildning i sfi eller svenska som andraspråk.
- Alla elever som väljer ett yrkesprogram ska bli garanterade att kunna läsa de kurser som krävs för att få grundläggande behörighet.
- Medel avsätts för fler utbildningsplatser inom regionalt yrkesvux och yrkeshögskolan.
- Medel tillförs lärosätena för att fortsätta satsningen på livslångt lärande för yrkesverksammas kompetensutveckling och omställning.

- Höjda forskningsanslag föreslås till universitet och högskolor och en särskild satsning på rymd- och klimatforskning.
- Ett nytt offentligt omställningsstudiestöd planeras 2023 för att öka möjligheten för vuxna att utbilda sig.

Utbildningsutskottet anser att regeringens förslag är väl avvägda och föreslår att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning för 2022 samt de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdena för åren därefter enligt budgetpropositionen. Motionsförslagen bör avstyrkas i motsvarande delar.

Stockholm den 28 oktober 2021

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Fredrik Malm (L), Kristina Axén Olin (M), Pia Nilsson (S), Lars Püss (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvis (SD), Linus Sköld (S), Christian Carlsson (KD), Michael Rubbestad (SD), Annika Hirvonen (MP), Maria Nilsson (L), Jörgen Grubb (SD), Ilona Szatmari Waldau (V) och Paula Örn (S).

Avvikande meningar

1. Avvikande mening (M)

Kristina Axén Olin (M), Lars Püss (M) och Marie-Louise Hänel Sandström (M) anför:

Sverige borde vara ett land med en av världens bästa skolor, och på många skolor bedrivs utbildning av lärare med hög klass som får eleverna att upptäcka nya världar. Samtidigt finns det betydande skillnader både mellan skolor och mellan klassrum, som gör att alla elever inte får samma möjligheter till en god utbildning. Hög utbildningsnivå är grunden för ekonomisk utveckling och vårt välstånd. Moderaterna vill få ordning på svensk skola så att varje elev går ut nian med fullständiga betyg. I Sverige ska egen ansträngning leda till resultat. Skola, yrkesutbildningar och universitet är sedan länge avgiftsfria. Detta vill vi värna.

Vi föreslår reformer som stärker elevernas lärande och kunskaper. Det innefattar utökad undervisningstid samt en särskild satsning på rektorer och stärkt ledarskap på utsatta skolor. En mer lärarledd undervisning med kunskapsfokus måste införas. Särskilt viktig är lärarledd undervisning när många barn inte har svenska som modersmål och en bakgrund, ibland erfarenhet, från andra länders utbildningssystem.

Undervisningstiden behöver utökas med start i lågstadiet och de nya timmarna ska tillföras matematik- och svenskundervisningen. Lovskolan ska vara obligatorisk för alla elever som riskerar F eller icke godkänt i betyg. Staten ska ta ett tydligare ansvar för att skolorna når målen. De skolor och förskolor som behöver stöd och resurser att genomföra de förändringar som behövs för att vända resultaten bör få det. Skolor som trots insatser inte kan garantera alla elever en god utbildning ska kunna tvångsförvaltas, och ytterst stängas, av Skolinspektionen.

Förskolan har i dag ett uppdrag att stödja barn i deras språkutveckling, både på barnens modersmål och på svenska. För de barn som aldrig eller mycket sällan möter svenska språket i hemmet behövs en särskild språkförskola för att de ska kunna svenska när de börjar skolan.

Vi värnar det fria skolvalet och vill att alla kommuner ska införa ett ”aktivt skolval”. Det innebär att kommunerna ska se till att alla familjer väljer skola genom bl.a. uppsökande verksamhet och information på flera språk.

Komvux är en viktig del i ett livslångt lärande och ett fönster att öppna för den som önskar växla bana under livet. Vi vill sänka åldersgränsen för komvuxstudier till 18 år.

Vi vill ge ett uppdrag till Universitetskanslersämbetet (UKÄ) om en reformerad lärarutbildning med ett helt nytt kunskapsfokus, mer relevant innehåll m.m. UKÄ bör även få ett uppdrag om en reformerad rektors- och skolledarutbildning. För att möta behovet av rekrytering behöver vidare fler

vägar till läraryrket öppnas där människor med rätt ämneskunskaper men utan lärarkompetens bereds möjlighet att ta sig in. Vi stöder fler vägar till läraryrket genom Teach for Sweden. Vi föreslår även höjt anslag till Vetenskapsrådet för fri och forskarinitierad forskning för att uppnå en högre kvalitet i forskningen.

Vi vill att Centrala studiestödsnämnden (CSN) under 2022 tar fram en modell för hur en betald polisutbildning skulle kunna implementeras fr.o.m. januari 2023. För detta ändamål bör anslaget till CSN höjas.

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 2021/22:4040 i denna del, medan regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar. Inom ramen för finansutskottets behandling av budgeten kommer Moderaterna och Kristdemokraterna att söka stöd för ett annat, gemensamt, budgetförslag som börjar ta tag i de stora samhällsproblem Sverige står inför.

2. Avvikande mening (SD)

Robert Stenkvist (SD), Michael Rubbestad (SD) och Jörgen Grubb (SD) anför:

Ett fungerande utbildningssystem är en direkt förutsättning för demokrati, kultur och hela det svenska kunskapssamhället. Sverigedemokraterna förespråkar ett statligt huvudmannaskap för skolan och en, i vissa avseenden, starkare statlig styrning. Detta innebär inte att samtliga statliga verktyg som styr verksamheten är positiva. En viss del av de riktade statliga bidragen är ineffektiva och bör ersättas av generella stöd till kommunerna.

Systemet med förstelärartjänster har inneburit bl.a. ökade konflikter på vissa skolor och en otydlighet om vad uppdraget innebär eller på vilka grunder det tilldelas en person. För att stärka läraryrket bör det nuvarande systemet ersättas med en karriärtrappa som omfattar fler lärare, där lärarens vidareutveckling sker stegvis med krav på prestation, vidareutbildning, ansvarstagande och mentorskap för yngre kollegor.

Barn behöver ges goda förutsättningar och få uppmärksamhet och omsorg i förskolan. I många fall drabbas förskolepersonal av hög arbetsbelastning, underbemanning och för många bisysslor. Vi förordar en riktlinje om max fem barn per förskolepersonal. Förskolepersonal är särskilt utsatta för hög smittorisk, samtidigt som de riskerar att bidra till ökad smitta på arbetsplatsen om de kommer till skolan med symtom. Av denna anledning bör karensavdraget för förskolepersonal avskaffas.

Problemen med otrygghet, dålig studiero och hot och våld i skolan, har ökat och måste åtgärdas. Elever som inte klarar av en normal undervisningssituation och inte är mottagliga för vuxenvärldens markeringar är ett arbetsmiljöproblem och förstör studieron för andra elever. De behöver extra stöd av särskilt kompetent personal, och ska därför placeras i jourklass. Eftersom missförhållanden i många skolor har vuxit i omfattning behövs en rejäl satsning på Skolinspektionen. Fler kontroller, oanmälda besök samt

utökade rutiner för kravställning och uppföljning behövs. Om Skolinspektionen noterar att en skola, trots upprepade varningar, inte fungerar och utgör ett arbetsmiljöproblem för lärare och elever, ska staten ta över dess drift.

Gymnasieskolan i Sverige har stora problem med att många elever inte fullföljer sina utbildningar. De tvååriga yrkesprogrammen med minskat teoretiskt innehåll ska därför återinföras. Den som vill kan sedan bygga på sin tvååriga utbildning med ett tredje år och därigenom stärka sin teoretiska profil.

Det finns, över tid, en trend att anslagen per student på högskolor och universitet urholkas. Urholkningen av resurserna per student fortsätter år efter år till stor del på grund av ett s.k. produktivitetsavdrag. Sverigedemokraterna budgeterar för ett avskaffande av produktivitetsavdraget under 2022 och skjuter därutöver till medel för att öka lärartätheten och öka antalet undervisningstimmar. Vi anser att det bör göras en satsning på kärnenergi- och rymdforskning för att bl.a. utveckla ny teknologi och fjärde generationens nya kärnkraftverk.

Skolan behöver en likvärdig och generell satsning genom en ökad skolpeng. Staten ska skjuta till mer pengar så att grundbeloppet för varje elev ökar. Det står sedan respektive skola fritt att använda dessa extra resurser till de förbättrade åtgärder som behövs. Det kan t.ex. ske genom inköp av mer läromedel eller en satsning på högre personaltäthet.

Vi föreslår en årlig studieskulsavskrivning om 15 procent för examinerade lärare som tar anställning i glesbygdsområden. Det behöver vara attraktivt att arbeta i dessa områden. Vi har bl.a. även lämnat förslag om höjt studiebidrag för de tio utbildningar som har störst arbetskraftsbrist och om ett avskaffat studiestartstöd.

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 2021/22:3938 i denna del, medan regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.

3. Avvikande mening (C)

Fredrik Christensson (C) anför:

Den långvariga satsning på att bredda möjligheterna till utbildning och vidareutbildning som Centerpartiet bidragit till att stärka under pandemin måste nu fortsätta. Det måste ske genom långsiktigt utbyggda platser på yrkeshögskolan och yrkesvux, genom starkare sfi kombinerad med yrkesutbildning och genom att fortsätta kvalitetsarbetet i skolan och förbättra skolvalet.

Skolan ska, förutom att utgå från läroplanens och kursplanernas mål, lägga en stabil grund för elevernas kommande etablering på arbetsmarknaden och det livslånga lärandet. En förutsättning för det är att elever går ut grundskolan med fullständiga betyg. De svenska yrkesutbildningarna på gymnasiet har under många år lockat för få elever och är i dag underdimensionerade i förhållande till växande behov. För att utbildningen ska leda till jobb behöver

skolans koppling till arbetsmarknaden stärkas och förbättras. Studie- och yrkesvägledningen har här en avgörande roll.

Läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevens framgång i klassrummet. Det finns fortsättningsvis ett behov av att höja läraryrkets status. För en uppvärdering av läraryrket behöver det skapas förutsättningar för fristående lärarutbildningar, kontinuerlig och systematisk kompetensutveckling, kollegialt lärande samt minskad detaljstyrning. Lärarlegitimationen är ett sätt att kvalitetssäkra läraryrket, så att alla elever får möjlighet till en högkvalitativ och likvärdig utbildning. Lärarutbildningen är i grunden en statlig angelägenhet och jag ser ett behov av att staten medverkar till att stötta lärarna i deras fortbildning. Jag vill se ett tydligt och transparent karriärsystem för förskolelärare, lärare och skolledare.

De barn som gynnas mest av en god förskola är de barn som har de svåraste förutsättningarna. Den långsiktiga målsättningen bör vara en utbyggd förskola och att fler barn ska få möjlighet att delta i förskoleverksamheten. För att stärka barnskötarrollen ytterligare vill jag se ett barnskötarlyft. Ett bra sätt att nå barn till nyanlända föräldrar är att erbjuda integrationsförskola, där förskoleverksamheten bedrivs parallellt med sfiundervisning för föräldrarna. Integrationsförskolan bör utvidgas till fler delar av landet.

Svensk skola ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla. Det behövs reformer som syftar till att höja kunskaperna i skolan, ge elever och lärare arbetsro i klassrummet och säkerställa att alla skolor håller en hög kvalitet och ger alla elever samma chans till en god utbildning. Elevhälsan bör värderas upp och byggas ut med fler skolsköterskor, kuratorer och psykologer.

Ett aktivt obligatoriskt och samordnat skolval bör införas där elever och vårdnadshavare ges stöd och mer relevant information görs tillgänglig. Att möjliggöra för friskolor att verka i hela landet är betydelsefullt, inte minst på landsbygden där skolan ofta är navet i bygden.

Kvaliteten på högskoleutbildningarna bör stärkas. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och omgivande samhälle är av största vikt. Lärosätena bör bli mer autonoma, finnas i hela landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar. Utbildningsformer som skapar bättre förutsättningar för livslångt lärande bör också gynnas. Exempelvis bör relevanta sommarkurser av fördjupningskaraktär, distanskurser och kurser på halvfart uppmuntras. Medel bör avsättas för att möjliggöra att ge Nationellt centrum för kvinnofrid ett nationellt kunskapsuppdrag.

Sveriges attraktionskraft internationellt bör öka. Det gäller bl.a. doktorander och forskare och mer behöver göras för att attrahera kompetens.

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 2021/22:4121 i denna del, medan regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.

4. Avvikande mening (V)

Ilona Szatmari Waldau (V) anför:

Vänsterpartiet är övertygat om att en stark, gemensamt finansierad och jämlik välfärd med en väl fungerande skola, fritidsverksamhet, sjukvård, socialtjänst, låg arbetslöshet och ett starkt socialt försäkringssystem är det bästa sättet att motverka klassamhället och att förebygga kriminalitet.

Förskolan ska vara en rättighet och en möjlighet för alla barn. För att den jämlika förskolan ska fortsätta behöver barngruppernas storlek begränsas och personalens arbetsmiljö förbättras. Rätten till 30 timmars förskola behöver också utökas till alla barn. I en barngrupp i åldern 1–3 år bör det inte vara fler än 12 barn på tre pedagoger och i åldern 3–5 år bör det inte vara fler än 15 barn på tre pedagoger för att barnen ska må bra. Fritidshemmen är en viktig del av skolans pedagogiska uppdrag. Jag föreslår en årlig satsning på fritidshemmen.

Den jämlika och sammanhållna skolan bör återupprättas. När elever med olika bakgrund och livsåskådning möts förbättras inte bara resultaten utan också sammanhållningen. Skolan kan inte avskaffa klassamhället men jämna ut klasskillnader. Skolan bör tillföras mer resurser som fördelas efter behov, så att de barn som behöver stöd kan få det direkt och inte halkar efter. För elever i behov av särskilt stöd sätts i dag de största insatserna in först i slutet av grundskolan och i gymnasieskolan. Jag vill ändra på detta och se till så att det finns tillräckliga resurser för särskilt stöd redan i förskolan och under de första åren i grundskolan.

I skola och förskola ska det finnas personal så att varje barn får behövligt stöd, något som inte får prioriteras ned för att skapa vinstutdelning till ägarna. Skolans mål ska vara att ge eleverna den bästa kunskapen. För en likvärdig utbildning behövs ett slut på vinstintresset inom skolväsendet. Stora skolkoncerner har haft aktieutdelningar och de riktade statsbidragen till friskolorna bör sänks. För att kunna skapa en likvärdig och bra skola i hela landet behöver staten återta huvudmannaskapet för skolan.

För många människor har vuxenutbildningen inneburit en andra chans när tidigare skolformer har misslyckats. Ofta krävs minst gymnasieutbildning för att få ett arbete, och det är även nödvändigt för att kunna studera vid en yrkeshögskola eller ett universitet. Antalet platser inom den kommunala vuxenutbildningen bör utökas.

För att höja kvaliteten i högskolans utbildningar bör ersättningen per helårsstudent till lärosätena höjas. För att bättre möta arbetsmarknadens behov av kompetensutveckling bör högskolans styrning och resurstilldelning ses över. Ett utökat stöd till djurfria forskningsmetoder och till virusforskning bör införas och ytterligare medel bör avsättas för detta.

Jag föreslår en satsning på ett semestertillägg i studiemedlet. Förslaget innebär att för varje tio veckor studiemedel som söks och beviljas på vårterminen betalas det ut en veckas studiebidrag i juni. Det är fel att låta

lånekollektivet bekosta ett nytt studielån och jag avvisar därför regeringens förslag till ny räntemodell 2023.

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 2021/22:3278 i denna del, medan regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.

5. Avvikande mening (KD)

Christian Carlsson (KD) anför:

Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskap, att stimulera elevernas intellektuella utveckling och att förbereda barn och unga för vuxenlivet. Skolan har också ett bildningsuppdrag. Skolan ska inte bara utbilda människor till att klara sig på arbetsmarknaden, utan också till ansvarsfulla medborgare som kan bidra och ta ansvar för samhällets gemensamma angelägenheter och förvalta centrala värden. En gemensam etisk grund är nödvändig för att skapa en lugn, trygg, stimulerande och positiv miljö i skolan.

Skolans värdegrund, med normer som alla människors unika värde och solidaritet med utsatta, har en djup förankring i den judisk-kristna etiken och i västerländsk humanism. Skolans ansvar är att förankra denna värdegrund hos eleverna genom att omsätta de etiska principerna i praktisk handling och låta den vara en integrerad del i hela skolans verksamhet. En skola med ordning, där eleverna känner sig trygga och behandlar varandra med respekt är en förutsättning för lärande och att kunskapen ska kunna stå i fokus.

Det är angeläget att förändringar av skolan är långsiktiga och skapar stabilitet, kontinuitet och arbetsro. Kristdemokraterna föreslår bl.a. satsningar på fler anställda i skolan. Satsningarna kan gå till lärare, specialpedagoger eller lärarassistenter men de är inte bundna till någon specifik yrkesgrupp. Det är skolorna och kommunerna som bäst vet vilken personal de behöver.

Vidare behövs satsningar på vidareutbildning för lärare. De ska gå till vidareutbildning i ämneskunskap, men också exempelvis utbildning i ledarskap och konflikthantering för att stärka ledarskapet i klassrummet. Som ett led i att återupprätta kunskapsskolan genomförs även en satsning för att stimulera utbildning och praktisk forskning inom utbildningsområdet.

Ett gott ledarskap är en central framgångsfaktor för en skola. En verkligt bra skola kräver verkligt bra lärare. För att locka fler till läraryrket behöver yrkets status höjas. En av huvudnycklarna för att höja attraktionskraften i yrket är att lärare faktiskt får vara lärare, att undervisningsmiljön stöder uppdraget och att det finns tillgång till stöd och avlastning, som speciallärare och elevhälsa.

Det behövs stärkt stöd till elever med särskilda behov, bl.a. i form av en satsning på stärkt elevhälsa och i form av ett speciallärarlyft som ska möjliggöra bättre stöd och fler särskilda undervisningsgrupper. Rektor bör ges större flexibilitet och bättre förutsättningar att utforma särskilda undervisningsgrupper på ett sätt som främjar elevernas kunskapsutveckling.

Rektors skyldighet att upprätthålla ordning och studiero bör skrivas in i skollagens portalparagraf. I skolans ordningsregler ska det beskrivas vilka sanktioner som ska gälla för den elev som bryter mot dessa regler genom att exempelvis hota eller kränka en annan elev. Det bör bli lättare att kunna stänga av och flytta mobbare till andra skolor, och man bör kunna omplacera och stänga av för längre tid än i dag och en utredning bör därför tillsättas om att göra det lättare att omplacera, stänga av och flytta elever till andra skolor.

Det behövs även ett tillskott till skolor i utsatta områden för att arbeta mer med åtgärder som både stärker förutsättningarna för att klara skolgången och är trygghetsskapande och brottsförebyggande, såsom mentorskapsprogram, läxhjälp och föräldrastödsprogram. Vidare bör särskilda utbildningsträffar för föräldrar införas där skolhuvudmännen ska erbjuda konkreta verktyg för föräldrarna att stötta sina barn och det ska finnas föräldrakontrakt på varje skola, dvs. ett ansvarskontrakt mellan skola, föräldrar och elev som tydliggör förväntningarna på eleven när det gäller skolans ordningsregler, bemötande och själva studierna, men också vad föräldrarna kan göra för att stötta sitt barn och höja kunskapsresultaten.

Det fria skolvalet och fristående skolor är en självklar och viktig del av det svenska skolväsendet. De fristående skolorna medverkar till att stärka den pedagogiska förnyelsen och utvecklingen och är en förutsättning för familjernas valfrihet inom svenskt skolväsen.

Vidare behövs ett tydligt ställningstagande för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Regeringens mål om att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en framstående kunskapsnation bör stödjas. För att möjliggöra detta krävs kompetenta högskoleledare och forskare, en stimulerande arbetsmiljö samt studiesocial trygghet. Högskolepolitiken har därför sin grund i kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet. Studenten ska stå i centrum för utbildning och bildning och den högre utbildningen och forskningen måste tillvarata talanger för att stärka Sveriges konkurrenskraft. Det finns ett behov av att komplettera det fria forskningsstödet inom ett antal områden. Det handlar om forskning för att stärka kvinnors hälsa, geriatrisk forskning för att stärka de äldres hälsa och forskning om kärnkraften.

Bristen på utbildade läkare, sjuksköterskor och barnmorskor leder till mindre tillgänglighet i vården. Därför behöver resurser anslås till nya utbildningsplatser för dessa yrkeskategorier.

Med tillgång till avgiftsfria studier kan Sverige redan anses ha generösa studievillkor. Därmed bör anslaget till studiestartsstöd sänkas. Vidare bör lånedelen i studiemedlet höjas med 300 kronor per månad och bidragsdelen sänkas med motsvarande belopp.

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 2021/22:4221 i denna del, medan regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar. Inom ramen för finansutskottets behandling av budgeten kommer Moderaterna och

Kristdemokraterna att söka stöd för ett annat, gemensamt, budgetförslag som börjar ta tag i de stora samhällsproblem Sverige står inför.

6. Avvikande mening (L)

Fredrik Malm (L) och Maria Nilsson (L) anför:

Liberalerna sätter skolan först. Genom att rusta individen med kunskap, bildning och färdigheter lägger vi grunden för mer frihet och egenmakt. Ett starkt skolsystem är en avgörande fråga för att bygga ett starkare samhälle. Om skolsystemet präglas av hög kvalitet förbättras möjligheterna att motverka problem i form av utanförskap, arbetslöshet och segregation markant.

Skolans främsta syfte är att förmedla kunskap. Vi anser att kunskap har ett egenvärde i sig för den enskilde individen, men även ett samhällsvärde för hela Sverige. Vår skolpolitiska reformagenda kan sammanfattas med följande punkter:

- Återförstatliga skolan och inför en nationell finansiering för grund- och gymnasieskolor. Liberalerna står fast vid att skolan behöver återförstatligas, och att det bör ske senast år 2026. Fristående skolor ska finnas kvar även i fortsättningen, men framöver ingå i ett statligt finansieringssystem där resurser fördelas efter skolornas behov och ansvar.
- Inga utsatta områden 2030. För att lyckas med det krävs en sammanhållen politik som stärker skolorna i utsatta områden och säkerställer att de lyckas med sitt kunskapsuppdrag.
- Integrationen ska börja redan i förskolan. Liberalerna vill även genomföra flera reformer som gemensamt syftar till att stärka det svenska språkets ställning i förskolan i syfte att förebygga skolmisslyckanden och stärka förutsättningarna för långsiktig integration.
- Återupprätta läraryrkets attraktivitet. Det krävs ett antal reformer både på nationell och lokal nivå för att återupprätta läraryrkets attraktivitet. Lärarnas arbetsmiljö ska stärkas genom reformer för ökad trygghet och studiero, men även genom ett reformerat anmälningssystem som förhindrar att lärare hotas med anmälan av elever eller föräldrar.
- Barn med särskilda behov måste få rätt till särskilt stöd. Det är särskilt viktigt att elever med särskilda behov av olika slag får den hjälp de har rätt till, oavsett var i landet de bor.

Liberalernas budget innehåller ett omfattande stödpaket i syfte att ge skolor bättre möjligheter och förutsättningar att motverka det kunskapstapp som pandemin orsakat. En av våra största satsningar i denna budget är därför mer resurser till skolan, så att elever och lärare får chansen att hämta tillbaka det som släpat efter. Resurserna ska kunna användas för olika stödinsatser i form av exempelvis extra undervisningstid, förstärkt elevhälsa eller lärarledd läxläsning efter skoltid. Vi menar vidare att en väl utbyggd lovskola ger bättre förutsättningar för fler elever att ta igen det kunskapstapp som drabbat dem de senaste åren. Vidare ska alla elever ha rätt till egna läroböcker.

Speciallärarens roll bör återupprättas, praktiska färdigheter i skolan bör uppvärderas och ett ordningslyft i skolan bör genomföras. En satsning bör göras på forskningen vid Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet.

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 2021/22:4181 i denna del, medan regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.